

دَف نامه

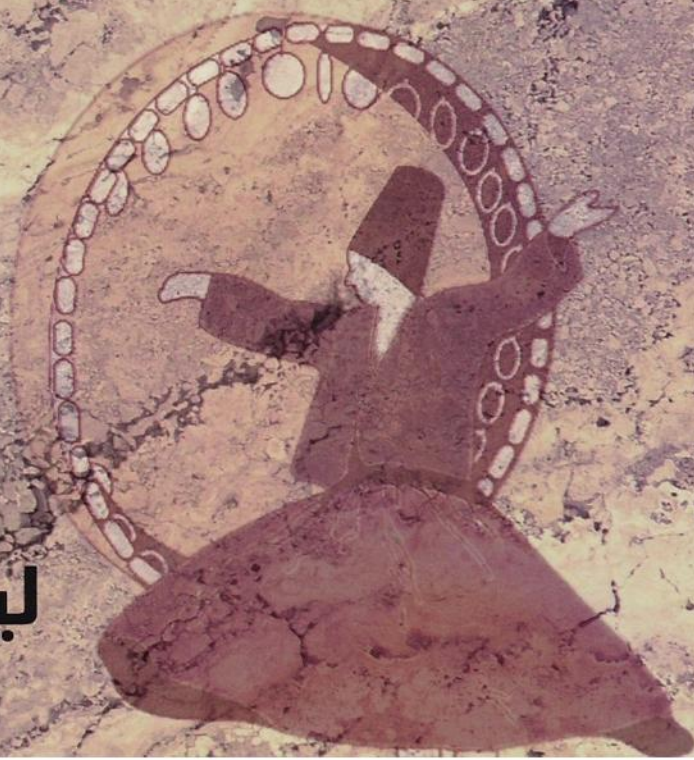
آموزش دف نوازی

(گام به گام)

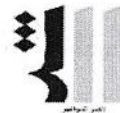
جلد اول

مؤلف:

لیلا ابافت شلمزاری

سرشناسه : ابافت شلمزاری، لیلا، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور : دَفنامه: آموزش دفنوازی گام به گام / مؤلف لیلا ابافت شلمزاری.
مشخصات نشر : شیراز: نشر شواتیر، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری : ۱۰۴ ص. مصور(رنگی)، پارتیسون.
شابم : ۲۰۰۰۰۰ ریال : 4-0-9014616-0-979
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
عنوان دیگر : آموزش دفنوازی گام به گام.
موضوع : دفنوازی — آموزش
موضوع : Daph playing — Study and teaching*
موضوع : دف — آموزش
موضوع : Daph — Instruction and study
موضوع : موسیقی برای دف — پارتیسون
موضوع : Daph music — Scores and parts
رده بندی کنگره : ۷۲۵ MT / ۷د الف ۲ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی : ۷۸۹/۶۷
شماره کتابشناسی ملی : ۵۰۷۷۵۵۹

دَفنامه

مؤلف: لیلا ابافت شلمزاری ■ ناشر: شواتیر
طراح جلد: زینب مکارم ■ نتنگاری، ویرایش و صفحه آرایی: مهندس ابوالقاسم قاسمی
نوبت چاپ: دوم، ۱۳۹۷ ■ شابم: 4-0-9014616-0-979 ■ شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
چاپ: مجتمع طراحی و چاپ فرسنگ شیراز - ۲۸۰۱ ۳۷۶ ۳۷۶ ۰۹۱۲
قیمت:

کلیه حقوق برای نویسنده محفوظ است

مرکز نشر: شیراز، بولوار کریم خان زند، نیش خیام، ساختمان منتخب ۵۶، طبقه چهارم، انتشارات شواتیر. تلفن: ۰۹۱۷۱۱۶۹۰۳۸

مرکز پخش: شیراز

E-mail:shivatirnashr@yahoo.com

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۶	توضیحات تئوری موسیقی برای دفنوازی
۸	نرمش دست‌ها برای دفنوازی
۹	علائم موسیقی
۱۱	نحوه نشستن و گرفتن دف
۱۳	زمان کشش نت‌ها
۱۵	اجرای ضربه تم
۱۷	اجرای ضربه بک
۱۸	اجرای ضربه چپ
۲۱	اجرای کشش چنگ
۲۴	اجرای دولانچنگ
۲۸	سکوت دولانچنگ
۳۵	ولت
۳۶	حرکت حلقه یا زنجیر به صورت عمودی
۴۲	میزان ترکیبی ۶/۸
۵۴	ضربات دوبل
۵۸	میزان‌های لنگ
۶۰	نت زینت یا اشاره
۶۲	نت درآب
۶۳	سه‌لانچنگ
۶۹	دوره پیشرفته
۷۱	ریز
۷۵	قطعاتی برای دفنوازی
۹۹	مقام‌های دف

توضیحات تئوری موسیقی برای دف نوازی

موسیقی چیست؟

موسیقی هنر بیان احساسات و عواطف انسان‌ها به وسیله صدا است که این صداها متغیر از حالات و هیجانات درونی هر شخص نوازنده است.

درواقع موسیقی به صداهای دل‌نشینی گفته می‌شود که با شنیدن آن همه موجودات زنده متحول می‌شوند.

موسیقی اصواتی است که به صورت آگاهانه تولید می‌شود.

انواع موسیقی

موسیقی از قدیم تا به حال به دو صورت مطرح شده است:

۱. موسیقی ضربی؛

۲. موسیقی بی‌ضرب یا آوازی.

در موسیقی ضربی، قطعه‌های موسیقی دارای وزن معین و معلومی هستند که این نمونه موسیقی شامل مجموعه قواعد و علائمی است که به وسیله آن‌ها می‌توان صداهای حاصله از سازها را ثبت کرد.

در موسیقی بی‌ضرب یا آوازی همان‌طور که از اسم آن پیداست نوازنده وزن واحدی برای نوازندگی ندارد و موسیقی را برحسب چگونگی اشعار می‌نوازد مانند غزل خوانی، نوحه خوانی، قصیده خوانی، قطعه خوانی و غیره. البته این روش بسیار قدیمی است و امروز همه آهنگ‌های موسیقی وزن دارند.

ساز دف

ساز دف از خانواده سازهای پوستی است که زیرمجموعه سازهای کوبه‌ای پوستی یک طرف باز است.

به‌طور عمده دو نمونه دف موجود است:

۱- دف‌هایی با پوست طبیعی؛

۲- دف‌هایی با پوست مصنوعی یا طلقی.

عموماً دف‌های پوستی صدای بهتر و زیباتری دارند اما هیچ‌گاه به هنرجوی مبتدی توصیه نمی‌شود که از دف پوستی استفاده کند زیرا صدای دف پوستی در شرایط آب و هوایی مختلف تغییر می‌کند و به نگهداری و مراقبت ویژه‌ای نیاز دارد و بسیار آسیب‌پذیر است.

مشخصات ظاهری ساز دف

بدنه ساز دف از یک تکه چوب به طول تقریبی ۱۸۰ سانتی‌متر و عرض ۴/۵ تا ۶/۵ سانتی‌متر و ضخامت ۱/۵ سانتی‌متر تشکیل شده است که چوب را توسط غلتک‌های مخصوص به صورت دایره‌ای شکل درمی‌آورند.

این چوب که کمانه نام دارد از یک سمت با پوست پوشیده شده است و از داخل، زنجیرها به آن متصل هستند. در ساخت دف‌های امروزی برای هنرجویان، به جای پوست از طلق پلاستیکی یا الیاف گیاهی با طرح‌ها و رنگ‌های متنوع استفاده می‌شود.

یک دف خوب باید سبک باشد و پهنای کمانه آن (حلقه چوبی) متناسب با دست و انگشتان نوازنده باشد. به طوری که وقتی دف را در دست چپ می‌گیرد انگشت اشاره دست چپ دچار فشار و درد نشود.

صدای حاصله در ساز دف

صدای حاصله در ساز دف نتیجه چهار عامل اصلی است:

۱. شیوه قرار گرفتن دست‌ها و آرایش انگشتان نسبت به هم؛
۲. شیوه قرار گرفتن دف در دست و زاویه نگهداشتن آن؛
۳. ناحیه یا جایی که ضربه دست با پوست اصابت می‌کند؛
۴. نحوه اجرا.

هنگامی که دف در دستان شما قرار می‌گیرد باید حتماً به صورت عمودی و صاف در سمت چپ بدن قرار گیرد. دست‌ها باید نسبت به هم زاویه ۹۰ درجه روی دف داشته باشند یعنی دست چپ در پایین دف و دست راست در جایی قرار گیرد که حدوداً از یک‌چهارم دف استفاده شود. ضربه‌ها هرکدام بسته به نوع کشش آن صدای بم و یا زیر تولید می‌کنند که حتماً نوع ضربه باید در اجرا رعایت شود.

نحوه اجرا شامل ریتم‌هایی است که از روی نت یا به صورت بداهه می‌نوازیم.

نوازدگی در دف

نوازدگی در دف به دو گروه عمده تقسیم می‌شود:

۱. دف‌نوازی خانقاهی؛

۲. دف‌نوازی بر پایه نت و نت‌نویسی.

در گذشته همه از روش دف‌نوازی خانقاهی استفاده می‌کردند که در خانقاه‌ها و میان دراویش مرسوم بود.

حسن بزرگ نوازدگی با این روش، قوی و با قدرت نواختن ساز بود و نوازندگان بر پایه قدرت و سرعت اجرا می‌کردند، ریتم‌هایی که استفاده می‌شد بسیار ساده و بر پایه تکرار چند میزان بود.

در گذشته چون نت موسیقی را نمی‌شناختند از اسم مقام برای شناساندن ریتم استفاده می‌کردند.

این نام‌گذاری‌ها نیز در خانقاه‌ها و بیشتر به زبان کردی یا عربی بود؛ مانند حی‌الله، دائم، ذکر دوم، حدادی، غوثی،

مداحی نوع اول، مداحی نوع دوم، حی یا قیوم و...

نرمش دست‌ها برای دف‌نوازی

برای شروع دف‌نوازی و هر بار تمرین به حرکاتی نیاز است که از انقباض و خستگی ماهیچه‌های دست جلوگیری کند.

۱. ابتدا دست‌ها را گرم کنید تا جریان خون در دستان شما سریع‌تر شود و بتوانید راحت‌تر آن‌ها را حرکت دهید.

۲. دست‌ها را کاملاً شل کرده و به چپ و راست حرکت دهید، این عمل را ۵ بار و در هر بار ۵ ثانیه انجام دهید.

۳. دست‌ها را جلوی صورت نگه دارید و مچ دست‌ها را به آرامی بچرخانید، این عمل را نیز چندین بار در

جهت‌های مختلف تکرار کنید؛

۴. دست‌ها را جلوی بدن کشیده، کف دست‌ها را رو به بالا بگیرید و سپس انگشتان را چندین بار باز و بسته

کنید؛

۵. دست‌ها را جلوی بدن صاف و کشیده بگیرید و از آرنج به سمت بدن خم کنید. این عمل را نیز چندین بار

انجام دهید؛

۶. در پایان، ماهیچه‌های کف دست‌ها و ساعد را ماساژ دهید تا آماده نواختن شوند.

علائم موسیقی

برای اجرا و خواندن هر قطعه موسیقی به علائم و اجزای مختلفی نیاز است. درواقع این علائم اجزای تشکیل‌دهنده

یک موسیقی هستند.

۱. نُت

برای ثبت صداهای موسیقی علائم خاصی نوشته‌اند که می‌توان به وسیله این علائم، صداها را نظم داد و با یکدیگر

ترکیب کرد. هر نوازنده با یادگیری این علائم می‌تواند جملات موسیقی را بخواند. نُت درواقع الفبای موسیقی است.

۲. خطوط حامل

برای نوشتن نت‌ها در موسیقی نیاز به خط‌هایی است که بتوان نت‌ها را روی آن شناسایی کرد که به آن‌ها خطوط

حامل می‌گویند.

ساز دف یکی از سازهای کوبه‌ای از هزاران سال پیش در موسیقی ایرانی است که در سال ۱۳۵۳ به اهتمام استاد محمدرضا لطفی و با زحمات استاد بیژن کامکار در اجراهای عمومی و موسیقی سنتی از آن استفاده شد. مجموعه پیش‌رو به شیوه نت‌نویسی روی سه خط حامل نوشته شده است و هنرجویان همراه با آموزش دف‌نوازی به آموزش وزن خوانی و درک ریتم نیز می‌پردازند به گونه‌ای که در پایان کتاب، نتها و ریتم سازهای کوبه‌ای را یاد می‌گیرند.

